

Teresa Grodzińska

Teresa Jadwiga Grodzińska (ur. 20 grudnia 1899 w Jaszowicach, zm. 1 września 1920 w Czortowicach) – polska sanitariuszka, która odznaczyła się bohaterską postawą i zginęła zamordowana podczas wojny polsko-bolszewickiej 1920. Pośmiertnie została odznaczona Orderem Virtuti Militari.

Spis treści

- Życiorys
- Ordery i odznaczenia
- Upamiętnienie
- Przypisy
- Bibliografia

Życiorys

Pochodziła ze szlacheckiej rodziny ziemiańskiej Grodzińskich, herbu Kuszaba (Paprzyca). Była wnuczką Władysława Rudolfa Grodzińskiego, prezesa dyrekcji szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (ur. 15 kwietnia 1823 w Muchnicach, zm. 28 marca 1908), a córką znanej radomskiej osobistości Bronisławy Arkuszewskiej h. Jastrzębiec (ur. 18 sierpnia 1868, zm. 8 sierpnia 1932).

Jako uczennica Gimnazjum im. Marii Gajl w Radomiu działała aktywnie w harcerstwie, a w 1915 wstąpiła do tajnej Organizacji Młodzieży Narodowej. Po ukończeniu gimnazjum w 1918 rozpoczęła naukę w szkole ogrodniczej w Warszawie. Po wybuchu wojny polsko-bolszewickiej w czerwcu 1920 rozpoczęła praktykę w stołecznym Szpitalu Ujazdowskim mając na celu służbę na froncie jako ochotniczka. 21 lipca 1920 została wysłana jako pielęgniarka z kompanią sanitarną Brygady Jazdy Ochotniczej nr 1 w okolice Hrubieszowa. Następnie została przydzielona do 5. kompanii II batalionu 4 pułku piechoty Legionów. Od 19 sierpnia 1920 uczestniczyła w działaniach wojennych w rejonie Hrubieszowa. Podczas odwrotu II batalionu ze wsi Gródek na wschód od Hrubieszowa, pozostała z ciężko rannymi żołnierzami, *szła między ostatnimi z wycofujących się żołnierzy*, m.in. przeprowadziła wielu z nich przez płonący most na rzece Huczwie mimo jego ostrzału przez 3 nieprzyjacielskie karabiny maszynowe. 1 września 1920 4 pp Leg. został otoczony przez 1 Armię Konną Siemiona Budionnego. Teresa Grodzińska nie wycofała się chcąc kontynuować opiekę nad rannymi żołnierzami i we wsi Stepankowice podczas ich opatrywania została wzięta do niewoli. Została uprowadzona do wsi Czortowice i była przetrzymywana w stodole gdzie broniła się przed bolszewikami przez kilka godzin siekierą. Jak informuje raport z 11 września 1920 została *zamordowana w okrutny sposób*. Wkrótce, po późniejszym zajęciu Hrubieszowa i okolic przez wojska polskie i wskazaniu jej pochówku przez lokalną ludność, z rozkazu dowódcy 35 pułku piechoty zwłoki zostały ekshumowane i sporządzono dokumentację. Oględziny wykazały mocne okaleczenie ciała.

Teresa Grodzińska

Data i miejsce urodzenia 20 grudnia 1899 Jaszowice

Data i miejsce śmierci 1 września 1920 Hrubieszów

Miejsce spoczynku Cmentarz rzymskokatolicki w Radomiu

Narodowość polska

Edukacja Gimnazjum im. Marii Gajl w Radomiu

Rodzice Feliks Bronisława z d. Arkuszevska

Odznaczenia

Następnie Teresa Grodzińska została pochowana w Chełmie, a następnie odbył się jej oficjalny pogrzeb, zorganizowany z honorami wojskowymi, 18 września 1920 w Radomiu, który był wielką manifestacją patriotyczną i wzięła w nim udział niemal cała ludność miasta. Spoczywa na Cmentarzu Rzymskokatolickim w Radomiu przy ulicy Bolesława Limanowskiego.

Ordery i odznaczenia

- Krzyż Złoty Orderu Wojennego Virtuti Militari – pośmiertnie (nr 440, za czyny dokonane w okresie służby, ratowanie i prowadzenie rannych podczas odwrotu 22 sierpnia 1920; order przyznany dekretem z 28 lutego 1921, na wniosek złożony 11 września 1920 przez pułkowników Mieczysława Smorawińskiego i Michała Żymierskiego)
- Krzyż Walecznych
- Odznaka Honorowa Polskiego Czerwonego Krzyża I stopnia – pośmiertnie (1935)^[1]

Upamiętnienie

Jej krótkie życie i bohaterską śmierć opisywali m.in. Maria Zaleska w książce *W okopach. Pamiętnik kobiety-lekarza batalionu* (1934) i Melchior Wańkowicz. Okoliczności jej śmierci zostały przedstawione w filmie fabularnym *Wrota Europy* (1999), który powstały na motywach reportażu Melchiora Wańkowicza pt. *Szpital w Cichniczach*.

W 1926 na jej cześć w Szpitalu Ujazdowskim w Warszawie umieszczono tablicę pamiątkową i nazwano jej imieniem jedną z sal szpitala.

20 maja 1934 w Zakładach Naukowych Żeńskich Marii Gajl w Radomiu (obecne III Liceum Ogólnokształcące im. płk Dionizego Czachowskiego) odsłonięta została tablica pamiątkowa poświęcona jej i trzem innym absolwentkom szkoły, które w latach 1916-1920 straciły życie, pracując jako sanitariuszki. Tablica ta prawdopodobnie zaginęła w czasie okupacji niemieckiej. W związku z obchodami jubileuszu 100-lecia szkoły tablica ta została odtworzona i w asyście wojskowej uroczystości odsłonięta 17 listopada 2007. Losy Teresy Grodzińskiej przedstawił spektakl historyczno-literacki *Kamienie mówić będą* wystawiony tego dnia w Resursie Obywatelskiej w Radomiu z udziałem Adama Ferencego.

Tabliczka poświęcona jej pamięci znajduje się też w murze cegielkowym na Wawelu. Wykonana w latach 20. XX w., ze względu na treść zniszczona po II wojnie światowej, została przywrócona w czasie renowacji muru w 1997.

7 lipca 2008 jej imieniem nazwano jedną z ulic w Radomiu^{[2][3]}.

W rodzinnych Jaszowicach 13 grudnia 2009 został poświęcony krzyż upamiętniający Teresę Grodzińską^[4], a 4 września 2010 w 90. rocznicę śmierci zorganizowano uroczystości ku jej czci^[5].

Przypisy

1. *Polski Czerwony Krzyż. Sprawozdanie za 1935* (<http://pbc.biaman.pl/dlibra/docmetadata?id=7040>). Warszawa: 1936, s. 11.
2. *Ulice za zasługi* [w:] "7 dni. Bezplatny tygodnik dla Radomia i regionu", 2008, nr 140, 4-10 lipca, s. 6
3. *Nowe ulice, zasłużeni patroni* (<http://mojradom.pl/content/view/3028/81/>). mojradom.pl, 3 lipca 2008. [dostęp 4 maja 2014].
4. *Pamięci Teresy Grodzińskiej* (<http://www.radom.pl/page/4,aktualnosci.html?date=2009-12-00&offset=50&id=1127>). radom.pl, 9 grudnia 2009. [dostęp 4 maja 2014].
5. *Uroczystość Teresy Grodzińskiej* (<http://www.myfamily.com/group/zdziarski/discussions/119780664>). myfamily.com, 15 sierpnia 2010. [dostęp 4 maja 2014].

Bibliografia

- Bogusław Polak: *Kawalerowie Virtuti Militari 1792-1945*. T. T. II (1914-1921) Cz. 2. Koszalin: Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Inżynierskiej, 1993, s. 63-64. [ISBN 83-900510-0-1](#).
 - *Słownik biograficzny kobiet odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari*, tom I, Toruń 2004
 - *Lista strat Wojska Polskiego*, Wojskowe Biuro Historyczne, 1934
-

Źródło: „https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Teresa_Grodzińska&oldid=57356351”

Tę stronę ostatnio edytowano 27 sie 2019, 16:28. Tekst udostępniany na [licencji Creative Commons: uznanie autorstwa](#), na tych samych warunkach (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>), z możliwością obowiązywania dodatkowych ograniczeń. Zobacz szczegółowe informacje o [warunkach korzystania](#) (http://foundation.wikimedia.org/wiki/Warunki_korzystania).